

SISEMINISTEERIUM

Lp Villu Kõve
Riigikohus

Teie: 17.04.2023 nr 5-23-16/3

Meie: 03.05.2023 nr 2-10/941-6

Siseministri arvamus põhiseaduslikkuse järelvalve asjas nr 5-23-16

Austatud Riigikohtu esimees

1. Tallinna Halduskohus tunnistas 20.03.2023 otsusega haldusasjas nr 3-22-2355 väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (edaspidi *VSS*) § 23 lõike 5 ja välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (edaspidi *VRKS*) § 36³ lõike 2 põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles need sätted ei kohusta kinnipidamiskeskust tagama kinnipidamiskeskuses viibivatele isikutele ligipääsu internetile. Samuti tunnistas Tallinna Halduskohus põhiseadusega vastuolus olevaks siseministri 16.10.2014 määruse nr 44 „Kinnipidamiskeskuse sisekorraeeskirja“ (edaspidi *KPK sisekorraeeskiri*) § 25 punkti 11, mille kohaselt välismaalasel ei tohi kinnipidamiskeskuses olla mobiiltelefone ja muid elektroonilisi või tehnilisi sidepidamisvahendeid, sealhulgas raadiosaatjaid, pihu- ja personaalarvuteid, mille kaudu on võimalik teavet edastada ja vastu võtta.
2. Tallinna Halduskohus leidis, et *VSS* § 23 lõige 5 ja *VRKS* § 36³ lõige 2 on põhiseadusvastased osas, milles nad ei pane kinnipidamiskeskusele kohustust võimaldada kinnipidamiskeskuses kinnipeetavatele isikutele ligipääsu internetile ja mille tõttu kinnipidamiskeskuses viibijad ei saa tugineda interneti nõudes ühelegi õiguslikule alusele, riive legitiimse eesmärgi puudumise tõttu, mille pärast ei saa kontrollida riive proportsionaalsust.
3. *KPK sisekorraeeskirja* § 25 punkt 11 on Tallinna Halduskohtu hinnangul põhiseadusevastane seetõttu, et ta on seadusest madalama õigusaktina vastuolus *VSS* § 26¹¹ lõikega 4, teiseks on põhiõigusi piiratud määrusega ja mitte seadusega ning kolmandaks on see säte põhiseadusvastane temas sisalduva riive legitiimse eesmärgi puudumise tõttu, mille pärast ei saa kontrollida riive proportsionaalsust.
4. Oleme seisukohal, et *VSS* ja *VRKS*-i eelviidatud sätted ei ole Eesti Vabariigi põhiseadusega (edaspidi *Põhiseadus*) vastuolus. Samuti ei ole Põhiseadusega vastuolus *KPK sisekorraeeskirja* § 25 punkt 11 – selle määruse andmiseks on seaduses selge volitusnorm, *VSS* § 26²¹ lõige 1 ja lõige 2, mis kohustavad siseministrit kehtestama *KPK sisekorraeeskirja* ning selles peab olema toodud keelatud ainete ja esemete loetelu ning imperatiivsel piirangul on selge eesmärk.

ASJAOLUDE LÜHIKIRJELDUS

5. Kaebaja viibib alates 03.08.2022 kinnipidamiskeskuses (edaspidi *KPK*), sest ta on rahvusvahelise kaitse taotleja. Sooviga aidata kaasa tema esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse lahendamisele ja pidada sidet oma lähedastega, esitas ta taotluse saada *KPK* arvuti kaudu ligipääs erinevatele interneti veebilehtedele ja suhtlusplatvormidele või saada oma valdusse isiklik mobiiltelefon ja selle ühendusjuhe. Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi *PPA*) taotluseid ei rahuldanud, sest *KPK* sisekorraeeskirja § 25 punkt 11 keelab mobiiltelefoni omamise ning *KPK*-s on lubatud külastada kindlaksmääratud interneti lehekülgi (kokku 14), kuid ei võimaldata ligipääsu isiklikele e-postile, sõnumi- või videovahendusrakendustele ega muudele üldist teavet sisaldavatele lehtedele.

PÕHISEADUSEVASTASEKS TUNNISTATUD NORMID

6. **VSS § 23 lõige 5 (osas, milles see ei kohusta *KPK*-d tagama seal viibivatele isikutele ligipääsu internetile):**

„(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud juhul peab tagama välismaalasele vähemalt järgmiste teenuste osutamise:

- 1) tervisekontroll ja vajaliku tervishoiuteenuse kättesaadavus käesoleva seaduse § 26⁹ lõikes 7 sätestatud ulatuses;
- 2) toitlustamine;
- 3) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 4) vajaduse korral käesoleva seaduse alusel tehtavas menetlustoimingus keeleabi andmine;
- 5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 6) välismaalase soovi korral suhtlemise ja kokkusaamise võimaldamine käesoleva seaduse §-s 26¹⁰ nimetatud isikuga, kui ei esine nimetatud seaduses sätestatud alust kokkusaamine keelata.

7. **VRKS § 36³ lõige 2 (osas, milles see ei kohusta *KPK*-d tagama seal viibivatele isikutele ligipääsu internetile):**

„(2) Lisaks kinnipidamiskeskuses väljasaadetavale pakutavatele teenustele tagatakse rahvusvahelise kaitse taotlejale hädavajalik tõlketeenus ja transporditeenus käesolevas seaduses sätestatud menetlustoimingute tegemiseks.“;

8. ***KPK* sisekorraeeskirja § 25 punkt 11:**

„Välismaalasel ei tohi kinnipidamiskeskuses olla järgmisi asju:

- 11) mobiiltelefonid ja muud elektroonilised või tehnilised sidepidamisvahendid, sealhulgas raadiosaatjad, pihu- ja personaalarvutid, mille kaudu on võimalik teavet edastada ja vastu võtta;“.

PÕHISEADUS JA SELLEST TULENEVATE ÕIGUSTE PIIRAMINE

9. Põhiseaduse preambuli kohaselt on riik kaitseks sisemisele ja välimisele rahule. „PS preambul fikseerib ühtlasi põhilised püsiva iseloomuga ülesanded, mida vabadusele, õiglusele ja õigusele rajatud Eesti riik on kohustatud täitma. Preambuli neljanda lõigu kohaselt on riigi esmane ülesanne sisemise ja välise rahu ning julgeoleku kaitsmine ühiskonnas. Esimesel juhul ähvardab riiki ja ühiskonda oht seestpoolt, nagu näiteks kuritegevus, nakkushaigused, loodusõnnetused ja inimesed, kes eiravad õiguslikke ning muid ühiselureegleid ega täida oma kohustusi. Siit tuleneb riigi ülesanne kaitsta sisemist korda ja moodustada selleks vajalikke institutsioone, mis ei ole kohustatud mitte üksnes

tegelema õigusrikkumistega, vaid peavad looma ka tingimused nende vältimiseks.“¹ Seega on põhiseaduslik kord Põhiseaduse kaitse all olev õigushüve.

10. Tallinna Halduskohus on tulenevalt esitatud kaebusest hinnanud VSS, VRKS ja KPK sisekorraeeskirja vastavust Põhiseaduse §-le 12, § 22 lõikele 1, § 27 lõikele 1, § 37 esimesele lausele ning § 44 lõikele 1. Kuna Eesti Vabariigi põhiseaduse § 22 lõike 1 osas rikkumist ei leitud, siis antud arvamuses sellel sätel rohkem ei peatu.
11. Põhiseaduse § 12 kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Seega keelab antud säte kohelda sarnases olukorras olevaid isikuid ebavõrdselt. Võrdsuspõhiõigus on lihtsa seadusereservatsiooniga ehk piiratud igal põhiseadusega kooskõlas oleval põhjusel.²
12. Põhiseaduse § 26 lõike 1 kohaselt on igal isikul õigus perekonna- ja eraelu puutumatusel ning Põhiseaduse § 27 lõike 1 kohaselt on perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena riigi kaitse all. Kuna perekonnapõhiõigus on tagatud Põhiseaduse § 26 esimeses lauses ja § 27 lõikes 1, siis lubab Põhiseadus seda põhiõigust piirata § 26 teises lauses nimetatud eesmärkidel või mõne teise põhiõiguse või põhiseadusliku õigusväärtuse kaitseks.³
13. Põhiseaduse § 37 lõike 1 esimese lause kohaselt igal isikul on õigus haridusele.
14. Põhiseaduse § 44 lõike 1 kohaselt on igal isikul õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitavat informatsiooni. See on Põhiseaduse § 44 lõikes 1 tagatud ilma piiriklausli ehk seadusereservatsioonita ning selliselt tagatud põhiõiguse riivet võivad õigustada teiste isikute põhiõigused või muud põhiseaduslikku järku väärtused.⁴
15. Põhiseaduse § 45 lõike 1 kohaselt on igal isikul õigus vabalt levitada ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil. Väljendusvabadus on väärtus iseenesest.

SISEMINISTEERIUMI SEISUKOHAD PIIRANGUTE PÕHISEADUSPÄRASUSE JA VAJALIKKUSE KOHTA

16. Põhiseaduse kommenteeritud väljaande autorid on andnud edasi järgmise mõtte: „Erinevate, vahel koguni vastandlike õiglusearusaamade piires hoidmiseks on vajalik alati otsustaja – õiguse looja, õiguse rakendaja – mõttetevõime, mis aitab jõuda selgusele õigusele vastavuses (õigluses) ühes või teises situatsioonis. Püüde realiseerida õigluse ideed tähendab seetõttu alati ajaga kaasaskäimist, tegelikkuse tundmist ja sellega arvestamist.“⁵
17. Järgnevalt selgitame, mis õigustab kaebaja õiguste piiramise. Märgime siinjuures, et Põhiseaduse § 14 kohaselt on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus ning Põhiseaduse § 19 lõike 2 kohaselt peab igal isikul oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust. Siinjuures on oluline, et

¹ <https://pohiseadus.ee/sisu/3467> punkt 14

² <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-4-1-12-10> punkt 31

³ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/marksjonastik?asjaNr=5-18-5/17> punkt 66

⁴ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/marksjonastik?asjaNr=3-18-477/73> punkt 63

⁵ <https://pohiseadus.ee/sisu/3467> punkt 11

KPK-sse paigutamine on isiku õigusi piirav meede ning selleks peavad esinema selged alused.

18. Isiku õiguste piiramine peab olema põhjendatav teise sama kaaluga väärtusega. Riigikohtu üldkogu 21.06.2019 otsuse nr 5-18-5 punktis 65 on toodud: „Põhiseaduse § 11 lubab põhiõigusi piirata üksnes kooskõlas Põhiseadusega, seades tingimuseks, et piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. See tähendab, et põhiõiguse riivel peab olema Põhiseadusega kooskõlas olev (legitiimne) eesmärk ning riive peab olema eesmärgi saavutamiseks proportsionaalne (sobiv, vajalik ja mõõdukas). Põhiõiguse riive on eesmärgi saavutamiseks sobiv vahend siis, kui see aitab mingil moel kaasa eesmärgi saavutamisele. Riive on vajalik aga üksnes juhul, kui eesmärki pole võimalik saavutada mõnda teist, põhiõigusi vähem piiravat meetet kasutades (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 6. märtsi 2002. a otsus asjas nr 3-4-1-1-02, punkt 15).“⁶
19. VRKS-i § 34 kohaselt elab rahvusvahelise kaitse taotleja reeglina majutuskeskuses. Sellest võib erandi teha, kui PPA annab isikule kirjaliku loa või kui majutuskeskus annab isikule loa kooskõlastatult PPA-ga. Aga samuti võib rahvusvahelise kaitse taotleja paigutada KPK-sse, kui esineb VRKS § 36¹ lõikes 2 loetletud alus. Kusjuures antud haldusasja raames on Tallinna Ringkonnakohus haldusasjas nr 3-22-1647 oma 20.03.2023 kohtumääruse punktis 12 leidnud, et isiku kinnipidamist tuleb KPK-s pikendada VRKS § 36¹ lõike 2 punkti 6 alusel, so riigi julgeoleku või avaliku korra kaitsmiseks.
20. Rahvusvahelise kaitse taotlejate ning Eestis ebaseaduslikult viibivate välismaalaste haldusõiguslik kinnipidamine peab reeglina toimuma spetsiaalses kinnipidamiskeskuses. Samas olukorras, kus spetsiaalse kinnipidamiskeskuse kasutamine ei ole võimalik, võib kinnipidamiskohtadena erandkorras kasutusele võtta ka vanglad ja arestimajad tingimusel, et rahvusvahelise kaitse taotlejad või illegaalselt riigis viibivad välismaalased on vanglakaristust kandvatest isikutest eraldi paigutatud (direktiiv 2008/115/EÜ⁷ art 16 lõige 1, Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec (2003)5 liikmesriikidele rahvusvahelise kaitse taotlejate kinnipidamise kohta⁸ punkt 10, Euroopa Nõukogu ministrite komitee poolt 4. mail 2005. aastal vastu võetud dokumendi „Kakskümme suunist sunniviisilise tagasisaatmise kohta“⁹ suunis 10 punkt 4). Eeltoodust tulenevalt on VRKS-s ja VSS-s kehtestatud miinimumnõuded rahvusvahelise kaitse taotlejate või ebaseaduslikult riigis viibivate välismaalaste kinnipidamistingimuste kohta, mida tuleb täita ka juhul, kui välismaalase kinnipidamine kinnipidamiskeskuses ei ole võimalik kinnipeetavate arvu ettenägematu kasvu tõttu või see on vajalik turvalisuse või tervisekaitse kaalutlustel.
21. Arvestades, et rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja Eestis ebaseaduslikult viibivaid välismaalasi võidakse majutada erinevatesse kinnipidamise kohtadesse üle Eesti, siis peab seaduse rakendajal olema paindlikkus otsustada, mil viisil kinnipeetavale ette nähtud õigused tagatakse. Siseministeeriumi hinnangul ei ole kinnipeetaval põhiseaduslikku õigust nõuda juurdepääsu internetile või isikliku mobiiltelefoni kasutamist, kui tal on võimalik oma õigusi kinnipidamise kohas realiseerida muude seal loodud kommunikatsioonvahendite või meetmete kaudu. Riik peab isikutele tagama võimaluse suhelda perekonnaliikmetega, pakkuma vaba aja veetmise võimalusi ning tagama

⁶ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=5-18-5/17>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0115>

⁸ <https://rm.coe.int/16806f4023>

⁹ <https://www.refworld.org/docid/42ef32984.html>

juurdepääse üldisele informatsioonile, kuid samal ajal arvestama kõigi teiste KPK-s viibivate isikute õiguste ja huvidega. Mobiiltelefon ja muud seadmed, mille kaudu on võimalik teavet edastada ja vastu võtta aga ka salvestamist võimaldav tehnika võimaldab jäädvustada nii helis kui pildis KPK-s viibijaid nende tahte vastaselt, mõjutada salvestuste kaudu teisi ebaõigesti käituma, samuti levitada jäädvustatud teavet kontrollimatult (sõnumiside, suhtlusplatvormid vmt). Aga samuti võimaldab eelkõige internetile piiramatult ligipääs isikul KPK-s viibides seada ohtu avalikku korda ja riigi julgeolekut, sh organiseerida kuritegevust. Samuti võib mobiiltelefon ja laadimisjuhe kujutada ohtu teiste isikute tervisele, kui neid mittesihipäraselt kasutada või lõhkuda. KPK-l on kohustus tulenevalt VSS § 26¹ lõikest 3 korraldada järelevalvet selliselt, et oleks tagatud isikute kinnipidamine, kinnipidamiskeskuse sisekorraeeskirjade täitmine ja turvalisus kinnipidamiskeskuses. Internetile piiramatult ligipääs või mobiiltelefoni isiklikku kasutusse andmine ei võimalda KPK-l mõislikul viisil oma tööd korraldada ja teiste isikute õiguste kaitset tagada. Ka tehniliselt ei ole võimalik tagada, et kinnipeetav kasutaks internetti ja mobiiltelefoni suhtlemiseks üksnes selleks lubatud asutuste ja isikutega ning külastaks kindlaid veebilehti.

22. Me ei nõustu Tallinna Halduskohtu seisukohaga, et isikliku mobiiltelefoni ja interneti kasutamise piiramine kinnipeetud rahvusvahelise kaitse taotlejate või Eestis ebaseaduslikult viibivate välismaalaste puhul riivab Põhiseaduse §-s 12 sisalduvat õigust võrdsele kohtlemisele. Rahvusvahelise kaitse taotleja või Eestis ebaseaduslikult viibiva välismaalase kinnipidamine on äärmuslik meede, mis põhineb alati välismaalasega seotud asjaolude individuaalsel hindamisel. Kinnipidamise puhul on välismaalane oma eelneva käitumisega näidanud, et ta ei järgi Eestisse sisenemise, siin viibimise või elamise nõudeid. Seega on ta ise seadnud end olukorda, kus tema vabadused ja võimalused oma elu korraldada on väiksemad, võrreldes nende välismaalastega, kelle puhul kinnipidamise vajadus puudub. Seetõttu ei ole õige KPK-s viibivat rahvusvahelise kaitse taotlejat võrrelda majutuskeskuses elava isikuga. Kuigi võrdlemiseks on neil ühiseid lähtekehti, siis eristab neid üksteisest oluliselt just asjaolu, et ühed elavad majutuskeskuses ja teised on paigutatud KPK-sse. KPK-s viibijate osas on riigil kohustus tagada kõigi isiklikud õigused ja turvalisus, seega tuleb arvestada, et ühe isiku õigused ei rikuks teise isiku õiguseid. Samal ajal kui väljaspool KPK-d elavatel isikutel lasub selline vastutus iseendal.
23. Vaieldamatult KPK-s viibimine riivab perekonnaelu puutumatus, kuid see ei tähenda, et riigi selline tegevus oleks vastuolus Põhiseaduse § 26 lõikes 1 toodud igatüüpe õigusele perekonna- ja eraelu puutumatusle ning Põhiseaduse § 27 lõikega 1, mille kohaselt on perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena riigi kaitse all. Vastupidiselt, KPK-s pakutakse isikule võimalusi suhtlemiseks perekonnaliikmetega, et säilitada side perekonnaliikmetega ja võimaluste piires läbi sidevahendite osaleda perekonnaelus. See ei ole küll samaväärne majutuskeskuses viibiva rahvusvahelise kaitse taotleja suhtlusvõimalustega, kuid KPK-sse paigutamise põhjused on olnud kaalukamad kui teatud aja jooksul perekonnaelu täiemahuline elamine, st suhelda neile sobival ajal ja suhtlusvõrgustikus või õigust elada koos et rahuldada perekonnaliikmete emotsionaalseid ja sotsiaalseid vajadusi.
24. VRKS § 10 lõike 2 punkt 7 kohaselt on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus suhelda pereliikmetega, õigusnõustajaga, asjaomaste pädevate riigiasutustega, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga. VSS § 26¹¹ lõige 6 sätestab, et perekonnaliikmetega, riigiasutustega, kaitsjaga, vaimuliku ja kodakondsusjärgse riigi konsulaarametnikuga suhtlemist tuleb võimaldada ka juhul, kui välismaalasel endal puuduvad selleks rahalised vahendid. Selleks on KPK-sse paigaldatud

telefoniparaadid. Kui välismaalase suhtes kohaldatakse KPK-s meditsiinilist isolatsiooni või tema paigutamine eraldatud lukustatud ruumi on vajalik ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamiseks, siis leitakse sobivaim viis, et välismaalane saaks nimetatud isikutega kontakti võtta (nt võimaldatakse kasutada KPK mobiiltelefoni).

25. Leiame, et KPK-s on kinni peetud välismaalastele loodud võimalused oma perekonnaliikmete ja lähedastega suhtlemiseks olukorras, kus riigil on põhjendatud vajadus riivata Põhiseaduse §-s 26 lõikes 1 ja § 27 lõikes 1 toodud õigusi.
26. Isikute hariduskohustuse ja -põhiõiguse tagavad riik ja kohalikud omavalitsused tasuta üldharidus- ja põhikoolide kaudu.¹⁰ Seega on riigil kohustus pakkuda haridust üksnes koolikohustuslikule välismaalasele. Direktiivi 2013/33/EL¹¹ artikli 14 kohaselt ei pea Eesti võimaldama kinnipeetavatele kutseõppes, täiendõppes ega hariduse taseme tõstmise õppes osalemist, kuid võib pakkuda alaealisele keelekoolitust, et hõlbustada juurdepääsu haridussüsteemile. KPK-s pakutakse kõigile kinnipeetavatele eesti keele õpet ning kohaliku omavalitsusega on kokku lepitud töökorraldus koolikohustusliku kinnipeetava suunamiseks üldhariduskooli. Eeltoodust tulenevalt leiame, et Põhiseaduse § 37 esimeses lauses sätestatud õigust haridusele ei ole rikutud.
27. Põhiseaduse §-s 44 sätestatud igapäevane õigust vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitavat informatsiooni ei anna Siseministeriumi hinnangul välismaalasele õigust kasutada piiramatult internetti. Üldiseks kasutamiseks levitatava informatsiooni all tuleb mõista informatsiooni, mille vähemalt üheks sihtgrupiks on avalikkus. Kinnipidamiskeskuses on tagatud juurdepääs 14-le veebilehele: riigiteataja.ee, eur-lex.europa.eu, oiguskantsler.ee, kohus.ee, ohchr.org, coe.int, un.org, unrwa.org, unhcr.org, gov.uk, amnesti.org, curia.europa.eu, hudoc.echr.coe.int, rikos.rik.ee. Lisaks haldusorgani üldisele selgitamiskohustusele on kinnipidamiskeskuses tööl nõustaja, kelle poole saab kinnipeetava pöörduda, kui tal on vajalik saada informatsiooni või selgitusi riigiasutuste või kohaliku omavalitsuse asutuste tegevuse kohta.
28. Põhiseaduse §-s 45 sätestatud väljendusvabadus ei tohi rikkuda teiste isikute õigusi, sh KPK-sse paigutatud kinnipeetavate eraelu puutumatust. Kuivõrd kinnipeetud välismaalasel on sõnumite saladuse õigus, on PPA-l keeruline kontrollida, mida välismaalane piiramatult internetti kasutades e-kirjades edastab või kas välismaalane kasutab isikliku mobiiltelefoni üksnes talle seadusega ette nähtud õiguse piires. Aga samuti võib ta erinevaid suhtlusplatvorme kasutades postitada mittesobiva sisuga sõnumeid või videoid. See aga ei tähenda, et kinni peetud välismaalane ei saaks oma väljendusvabadust muul viisil (nt kirja teel, kasutades kinnipidamiskeskuse telefoni) teostada.
29. Ka isikliku mobiiltelefoni kasutamise keeld kinnipidamiskeskuses on Siseministeriumi hinnangul põhjendatud, sest selle kaudu võidakse edastada informatsiooni, millele võidakse kahjustada teiste isikute õigusi, kinnipidamiskeskuse turvalisust või sisejulgeoleku tagamist Eestis. Ka on KPK sisekorraeskirja § 25 punktiga 12 keelatud fotoaparaadid, videokaamerad ja muud salvestamist võimaldav tehnika. Salvestamist võimaldav tehnika võimaldab tänapäeval edastada fotod ja videod andmepilve, erinevatesse seadmetesse või veebiteenustesse.

¹⁰ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid/marksonastik?asjaNr=3-4-1-26-14> punkt 52

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:32013L0033>

30. KPK sisekorraeskirja kehtestamiseks on siseministril seaduses selged volitusnormid – VSS § 26²¹ lõike 1 kohaselt kehtestab sisekorraeskirja valdkonna eest vastustav minister määrusega ning sama paragrahvi lõige 2 paneb kohustuse kehtestada keelatud ainete ja esemete loetelu. See on kooskõlas põhiseadusliku demokraatia põhimõttega, mille kohaselt reguleeritakse õiguslikud sõlmkõsimumused seaduse tasandil ning detailsem regulatsioon võib sisalduda määruses. Mobiiltelefon kui selline on ese tsiviilseadustiku üldosa seaduse tähenduses. Asjaolu, et mobiiltelefon võimaldab lisaks helistamisele ka muid toiminguid, ei tähenda, et siseminister on mobiiltelefoni keelamisega piiranud põhiõigusi. Mobiiltelefon on üheks vahendiks, mis võimaldab küll realiseerida oma põhiseaduslikke õigusi, kuid sellega on võimalik teha kahju ka teistele KPK-s viibivatele isikutele, samuti riigi julgeolekule. Põhiõiguste realiseerimiseks on KPK-s ette nähtud muud võimalused nagu eelpool toodud – isikutele võimaldatakse kasutada interneti piiratud ulatuses, on vaba aja veetmise võimalused, teatud hulk ajalehti, teler ja raadio. Selge, et üldist teavet kõikides keeltes, mida KPK-s viibivad isikud võivad rääkida, ei ole võimalik tagada, kuid enim räägitud keeltes on see võimalik. Lisaks on KPK kohustatud tagama VRKS § 10 lõike 2 punktis 7 nimetatud õiguse suhelda pereliikmete, õigusnõustaja, asjaomaste pädevate riigiasutuste, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga. Vastav säte ei näe ette, mil viisil seda peab tagama.

KOKKUVÕTTEKS

31. Kokkuvõtvalt leiame, et VSS ja VRKS sätted on kooskõlas Põhiseadusega ning KPK-s kinni peetavate isikute põhiseaduslike õiguste realiseerimise piiramine on vajalik ja kohane meede. Põhiseaduslike õiguste piiramist õigustab asjaolu, et riik peab tagama avaliku korra ja turvalisuse ja lähtuma KPK-sse paigutatud kõigi sealviibivate isikute huvidest ja õigustest. KPK-sse paigutamine ja seal kinnipidamisaja pikendamine toimub läbi kohtuliku kontrolli. Lisaks võib esineda olukordi, kus rändesurve ootamatult suureneb ja isik tuleb paigutada muusse kinnipidamiskohta, näiteks vanglasse või arestimajja. Ka sel juhul tuleb rahvusvahelise kaitse taotlejale ja väljasaadetavale tagada põhiõigused, võttes arvesse asjaomase kinnipidamiskoha erisusi. Seadusandja on sellise võimalusega arvestanud, mistõttu on VRKS-is toodud kõige põhilisemad õigused, mida tuleb suure rändesurve olukorras kinni peetud rahvusvahelise kaitse taotlejale tagada. Kinnipeetaval puudub aga subjektiivne õigus nõuda, mil viisil talle ette nähtud põhiõigused tagatakse. Põhiõiguste tagamise meetmete valikul on riigil kohustus kaitsta kinnipidamiskoha turvalisust ja teiste seal viibivate isikute õigusi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister

Kertu Nurmsalu 6125084
kertu.nurmsalu@siseministerium.ee